

Михайлов Б.В.¹, Давидова А.Г.²,
Бабенко В.І.³

ВИВЧЕННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ АНЕСТЕЗИСТІВ

¹ КЗ «Запорізька центральна районна лікарня»

² Запорізький державний медичний університет

³ КУ Бердянської міської ради «Бердянське ТМО»

ВСТУП. Якість надання медичної допомоги значною мірою визначається професіоналізмом та організацією взаємодії між лікарями та медичними сестрами. У зв'язку з цим слід приділяти велику увагу безперервній освіті медсестер на рівні світових стандартів.

МЕТА РОБОТИ. Визначення рівня базових знань з теорії та практичних навичок у медичних сестер анестезистів та дослідження ефективності навчального семінару як елемента післядипломної освіти.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ. Проведене дослідження базового та залікового рівня знань медичних сестер відділень анестезіології та інтенсивної терапії під час реалізації Програми виїзних навчальних семінарів медичних сестер анестезистів 23-х областей України у 2017 році.

РЕЗУЛЬТАТИ І ОБГОВОРЕННЯ. При дослідженні базового рівня знань загалом відсоток правильних відповідей склав 47,8±26,2%. Після навчання цей показник зріс до 69,2±18,7% ($p < 0,0001$). Зокрема, за питаннями теоретичної частини під час анкетного тестування кількість правильних відповідей була у середньому 57,2±23,7%, при заліковому опитуванні – 67,5±18,5%. За питаннями практичних навичок з сестринської справи відсоток правильних відповідей був 68,0±20,6% до проведення семінару і 81,4±14,6% – після ($p < 0,05$). За блоком серцево-легеневої реанімації кількість правильних відповідей склала лише 28,4±18,7%, та після проведення лекції та майстер-класів цей показник відповідав 64,7±20,1% ($p < 0,0001$), тобто зріс більш ніж у два рази.

ВИСНОВКИ. Рівень обізнаності медичних сестер-анестезистів вимагає бажати кращого навіть за темами, що стосуються досить розповсюджених практичних навичок. Виїзні освітні курси для медичних сестер-анестезистів, з включенням лекційного матеріалу та майстер-класів, є актуальними та затребуваними у більшості областей України. За результатами вихідного та заключного тестувань, динаміка обізнаності анестезистів після проведення виїзних курсів зростає за усіма тематичними блоками, що свідчить про їх ефективність та доцільність. Є необхідність розробляти тести з моделюванням клінічних ситуацій з метою закріплення навичок роботи в команді.

Ключові слова: медичні сестри, навчальний семінар, визначення ефективності

ВСТУП

Медичні сестри у кожній країні світу – це найчисельніша категорія працівників галузі охорони здоров'я. Демократизація суспільства, процеси європейської інтеграції ставлять перед державою нові завдання, у тому числі необхідність позитивних зрушень в галузі медичної допомоги населенню. Первинна ланка цієї допомоги – медсестринство, отже, без його реформування неможливі будь-які позитивні зміни у галузі охорони здоров'я [1]. Якість надання медичної допомоги значною мірою визначається професіоналізмом та організацією взаємодії між лікарями та їхніми помічниками – медичними сестрами [8], і, можливо, найбільш необхідною така взаємодія є у відділеннях анестезіології та інтенсивної терапії, де від швидкості прийняття рішень та втілення їх у практичні дії часто залежить життя пацієнта.

У зв'язку з цим слід приділяти велику увагу освіті медсестер на рівні світових стандартів.

Сестринська справа поєднує у собі одночасно мистецтво і науку. Вона вимагає оволодіння специфічними навиками, знаннями і умінням їх практичного застосування. Розширення самостійності медичних сестер при організації догляду за хворими та збільшення кількості і об'єму маніпуляцій при догляді за пацієнтом можна домогтися за певних умов, якими є отримання якісної професійної освіти та відповідно адекватної їй заробітної плати, створення сучасного матеріально-технічного забезпечення робочих місць тощо [4]. Отже, перш за все слід забезпечити саме якісну освіту, яка має бути безперервною, у тому числі – на робочому місці, без відриву від виробництва [2, 5]. Ця безперервна освіта має базуватися на міжнародних протоколах та розроблених на їх основі вітчизняних стандартах. Так, формування професійної компетентності медичних сестер сприяють затверджені Міністерством охорони здоров'я України «Стандарти медсестринських процедур,

маніпуляцій та планів догляду і навчання» [3], методичні рекомендації «Хірургічна та гігієнічна обробка рук медичного персоналу» [7] та «Протоколи догляду за пацієнтом та виконання основних медичних процедур та маніпуляцій» [6]. Ці стандарти є основними для формування практичних умінь і навичок фахівців на засадах доказової медицини та дають чіткі орієнтири для навчання медичних сестер і здійснення професійної діяльності відповідно до світових стандартів [3].

Періодичне проведення оцінки знань та навичок є невід'ємною складовою контролю рівня професійної підготовки спеціалістів будь якого фаху. Формування об'єктивного підходу до оцінки завжди є метою викладачів та екзаменаторів. Професійні знання та уміння є одними з основних складових у виконанні своїх завдань фахівцями в будь-якій справі.

МЕТА РОБОТИ

Визначення рівня базових знань з теорії та практичних навичок у медичних сестер анестезистів та дослідження ефективності навчального семінару як елемента після-дипломної освіти.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

Нами проведено дослідження базового рівня знань та практичних навичок медичних сестер анестезистів відділень анестезіології і інтенсивної терапії (ВАІТ) та ефективності навчального семінару під час реалізації Програми виїзних навчальних семінарів медичних сестер анестезистів у 2017 році. Програма, організована Комітетом освіти та міжнародного співробітництва Асоціації анестезіологів України (ААУ) за підтримки Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України, була реалізована в період з лютого по вересень 2017 року. Заняття проводились протягом 6 годин. Перший блок включав теоретичну частину: лекції з питань респіраторної підтримки, актуальних питань інфекційних хвороб, особливостей функціонування органів та систем організму в нормі та патології. Другий блок складався з лекцій та практичних занять на муляжах з питань правильного виконання різних видів ін'єкцій та постановки периферичних венозних доступів, на засадах відповідних Наказів МОЗ України. Третій блок включав питання серцево-легеневої реанімації (СЛР) у дорослих та дітей, він також складався з лекцій та практичних занять на муляжах. Лекції було складено на основі «Рекомендацій Європейської ради з реанімації-2015», на практичних заняттях увага, окрім всього іншого, приділялась використанню автоматичного зовнішнього дефібрилятора.

Всього охоплено навчанням 2026 старших медичних сестер і медичних сестер анесте-

зистів ВАІТ 23 областей України. Учасники навчального семінару були поінформовані про проведення анкетного (до проведення заняття) та залікового (після заняття) тестування за однотипними тестами, що складалися з 20 питань, 8 з яких відносились до теоретичних знань, 4 – до виконання медсестринських маніпуляцій та ще 8 – до проведення СЛР. Статистична обробка даних проводилась з використанням t-критерію Стьюдента, обчисленого за допомогою програми «StatSoft 6».

РЕЗУЛЬТАТИ І ОБГОВОРЕННЯ

Базове анкетне тестування проводилося по закінченню першої актової лекції з медсестринської справи після зняття напруги «знайомства» і формування доброзичливого ділового контакту з аудиторією. Тестовий залік проведено після закінчення семінару з залученням всіх учасників. Всього дали свою згоду і добровільно взяли участь в тестуванні 1764 анестезисти. Відповідними вимогам та придатними до статистичної обробки виявилось 834 анкети базового тестування та 412 анкет заключного тестування.

При дослідженні базового рівня знань загалом відсоток правильних відповідей склав $47,8 \pm 26,2\%$. Після навчання, при проведенні залікового тестування, цей показник зріс до $69,2 \pm 18,7\%$ ($p < 0,0001$).

Зокрема, за питаннями теоретичної частини під час анкетного тестування кількість правильних відповідей була від 18,7 до 94,1%, у середньому $57,2 \pm 23,7\%$. При заліковому опитуванні середня кількість правильних відповідей склала $67,5 \pm 18,5\%$ ($p > 0,05$). Обізнаність анестезистів з питань проведення ШВЛ виявилась вищою, ніж з питань анатомії та фізіології. Єдине виключення склало запитання щодо стартового дихального об'єму для проведення ШВЛ – на нього було одержано лише $18,7 \pm 2,1\%$ правильних відповідей. Однак при заключному тестуванні цей показник зріс більш ніж у 3 рази і склав $66,6 \pm 4,3\%$ ($p < 0,0001$).

За питаннями практичних навичок з сестринської справи відсоток правильних відповідей очікувано був найвищим – $68,0 \pm 20,6\%$. Однак звернуло на себе увагу, що навіть на питання, що стосувалися техніки внутрішньом'язових ін'єкцій, на першому тестуванні отримано від 26,9 до 30,5% відсотків неправильних відповідей (при заключному – 13,6 та 17,0% відповідно). Це може свідчити про те, що навіть питання повсякденних маніпуляцій слід періодично обговорювати з анестезистами. Найбільшу обізнаність анестезисти проявили у питаннях підбору маски для проведення кисневої терапії (88,0% правильних відповідей) та підготовки хворого до ШВЛ (94,1%). Після заняття ці показники склали 95,4% та 97,3% відповідно. Усього кількість правильних

відповідей за даним блоком питань при заключному тестуванні склала $81,4 \pm 14,6\%$, достовірно відрізняючись від вихідних даних ($p < 0,05$).

Найбільш показовими виявилися результати тестування з питань СЛР. Слід зауважити, що питання виявилися досить складними для вихідного рівня. Ймовірно, це пояснюється тим, що базувалися вони на останніх рекомендаціях Європейської Ради з Реанімації, які досить суттєво відрізняються від тих протоколів, що були розповсюджені раніше і, відповідно, вивчалися у медичному училищі. Так, за блоком СЛР кількість правильних відповідей загалом склала лише $28,4 \pm 18,7\%$. Після проведення лекції та майстер-класів з СЛР у дітей та дорослих (окремо) з використанням манекенів цей показник відповідав $64,7 \pm 0,1\%$ ($p < 0,0001$), тобто зріс більш ніж у два рази (Рис.1).

Слід також відмітити надзвичайну заінтересованість медичних сестер-анестезистів у проведенні занять та майстер-класів, виключно позитивне ставлення до освітнього курсу та палке бажання його продовжувати. Водночас, відношення до тестування було інколи досить напруженим – можливо, цей вид звітності є незвичним та змушує боятися якихось «репресивних» заходів.

ВИСНОВКИ

1. Рівень обізнаності медичних сестер-анестезистів вимагає бажати кращого навіть за темами, що стосуються досить розповсюджених практичних навичок.
2. Виїзні освітні курси для медичних сестер-анестезистів, з включенням лекційного матеріалу та майстер-класів, є актуальними

та затребуваними у більшості областей України.

3. За результатами вихідного та заключного тестувань, динаміка обізнаності анестезистів після проведення виїзних курсів зростає за усіма тематичними блоками, що свідчить про їх ефективність та доцільність.
4. Є необхідність розробляти тести з моделюванням клінічних ситуацій з метою закріплення навичок роботи в команді.
Конфлікт інтересів відсутній.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Dub N.Ye. Normatyvno-pravovi mekhanizmy reformuvannya medsestrynstva [Normative legal mechanisms for nursing reforming]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*. 2001;1(32):1-6. Ukrainian.
2. Halapats N. Prohramy bezperervnoho navchannia dlia medychnykh sester Lvivskoi oblasti [Programs of non-stop education for nurses of the Lviv region]. *Zhurnal holovnoi medychnoi sestry*. 2016;(6):31-46.
3. Hubenko I.Ya., Radziivska I.V., Brazalii L.P. Metodyka formuvannya profesiinoi kompetentnosti medychnykh sester [Methodology of the nurses professional competence formation]. 2017 [cited 2017 March 31]. Available from: <http://family-doctor.com.ua/ministry-of-health/metodyka-formuvannya-profesijnoi-kompetentnosti-medichnikh-sester>.
4. Martsenyk V.P., Reha N.I., Horodetskii V.Ye. Dystantsiina sistema navchannia yak zasib dlia zdobuttia osvitiinoi kvalifikatsii bakalavra ta mahistra medsestrynstva v Ternopil'skomu derzhavnomu medychnomu universyteti imeni I.Ya. Horbachevskoho [Distance learning system as a mean of obtaining a bachelor's and magister's degree educational qualification of medical nursing in Ternopol State Medical University named after I.Ya. Horbachevskii]. *Medychna informatyka ta inzheneriia*. 2013;(2):33-36.
5. On approval of the Regulations about the medical nurse-coordinator of the medical-preventive institution. Act of the Ministry of Health of Ukraine №229 (May07, 2007)
6. On approval of the protocol of the nurse (assistant, midwife) for the care of the patient and the implementation of basic medical procedures and manipulations. Act of the Ministry of Health of Ukraine №460 (June 01, 2013).
7. On Approval of Methodical Recommendations "Surgical and Hygienic Handling of Medical Personnel". Act of the Ministry of Health of Ukraine №798 (September 21, 2010).

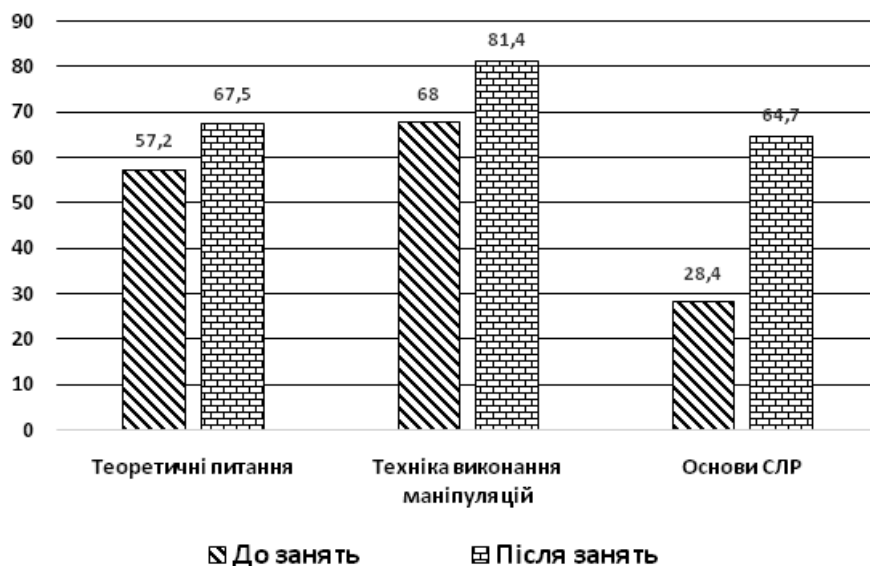

Рис. 1. Результати тестування: кількість правильних відповідей до та після тестування, %

8. *Shatylo V.I., Sheherban I.V., Svyrydiuk V.Z., Kyrychuk I.M., Shpyta O.O., Shpak H.V. Stupin hotovnosti medychnykh sester –pomichnykiv simeinogo likaria do profesiinoi diialnosti ta pidkhydy do udoskonalennia ikh pidhotovky*

ta orhanizatsii roboty [Level of readiness of the medical nurses –family doctor assistants for professional activity and approaches to their preparation and work organization improvement]. 2001;3(19):105-108.

**МИХАЙЛОВ Б.В., ДАВЫДОВА А.Г., БАБЕНКО В.И.
ИЗУЧЕНИЕ УРОВНЯ ЗНАНИЙ И ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ АНЕСТЕЗИСТОВ**

ВСТУПЛЕНИЕ. Качество оказания медицинской помощи в значительной мере определяется профессионализмом и организацией взаимодействия между врачами и медицинскими сестрами. В связи с этим следует уделять большое внимание непрерывному образованию медсестер на уровне мировых стандартов.

ЦЕЛЬ РАБОТЫ. Определение уровня базовых знаний по теории и практическим навыкам медицинских сестер анестезистов и исследование эффективности обучающего семинара как элемента последилового образования.

МАТЕРИАЛЫ И МЕТОДЫ. Проведено исследование базового и заключительного уровня знаний медицинских сестер отделений анестезиологии и интенсивной терапии во время реализации Программы выездных обучающих семинаров для медсестер-анестезистов 23-х областей Украины в 2017 году.

РЕЗУЛЬТАТЫ И ОБСУЖДЕНИЕ. При исследовании базового уровня знаний в целом процент правильных ответов составил 47,8±26,2%. После обучения этот показатель вырос до 69,2±18,7% (p<0,0001). В частности, по вопросам теоретической части при первом тестировании количество правильных ответов была в среднем 57,2±23,7%, при втором – 67,5±18,5%. По практическим навыкам сестринского дела процент правильных ответов исходно был 68,0±20,6%, и 81,4±14,6% – после проведения семинара (p<0,05). По блоку сердечно-легочной реанимации количество правильных ответов до семинара составило всего 28,4±18,7%, но после проведения лекций и мастер-классов этот показатель соответствовал 64,7±20,1% (p<0,0001), то есть возрос более чем в два раза.

ВЫВОДЫ. Уровень знаний медицинских сестер-анестезистов оставляет желать лучшего даже по темам, которые касаются достаточно распространенных практических навыков. Выездные образовательные курсы для медицинских сестер-анестезистов, с включением лекционного материала и мастер-классов, являются актуальными и востребованными в большинстве областей Украины. По результатам исходного и заключительного тестирований динамика уровня знаний анестезистов после проведения курсов возрастает по всем тематическим блокам, что свидетельствует об их эффективности и целесообразности. Есть необходимость разрабатывать тесты с моделированием клинических ситуаций для закрепления навыков работы в команде.

Ключевые слова: *медицинские сестры, обучающий семинар, оценка эффективности*

MYKHAYLOV B.V., DAVYDOVA A.G., BABENKO V.I.

STUDYING OF THE ANESTHESISTS LEVEL OF KNOWLEDGE AND THE EFFECTIVENESS OF EDUCATION

INTRODUCTION. The quality of medical care is largely determined by the professionalism and organization of interaction between doctors and nurses. In this regard, much attention should be paid to the continuing education of nurses at the level of world standards.

PURPOSE OF THE WORK. Determination of the basic knowledge level on the theory and practical skills of the nurses-anesthetists and the efficacy of the training seminar as an element of postgraduate education evaluation.

MATERIALS AND METHODS. We studied the basic and final level of knowledge of the nurses from the Anesthesiology and Intensive Care department from 23 regions of Ukraine, during the offsite educational courses Program for the nurses-anesthetists in 2017.

RESULTS AND DISCUSSION. In the study of the basic level of knowledge in general, the percentage of correct answers was 47.8 ± 26.2%. After training, this indicator rose to 69.2 ± 18.7% (p < 0.0001). In particular, on the theoretical part of the initial test, the number of correct answers was on average 57.2 ± 23.7%, at the final – 67.5 ± 18.5%. According to the practical skills of nursing, the percentage of correct answers was initially 68.0 ± 20.6%, and 81.4 ± 14.6% – after the seminar (p < 0.05). In the cardiopulmonary resuscitation unit, the number of correct answers before the seminar was only 28.4 ± 18.7%, but after the lectures and master classes this index corresponded to 64.7 ± 20.1% (p < 0.0001), so it was more than doubled.

CONCLUSIONS. The level of knowledge of medical sister-anesthetists leaves much to be desired, even on topics that relate to fairly common practical skills. Offsite educational courses for nurse-anesthetists, including lecture material and master classes, are relevant and in demand in most areas of Ukraine. Based on the results of the initial and final tests, the dynamics of the anesthetists level of knowledge after the courses increases in all thematic blocks, which indicates their effectiveness and feasibility. There is a need to develop tests with modeling of clinical situations to consolidate the skills of working in a team.

Key words: *medical nurses, educational seminar, efficacy evaluation.*